

Taner Akçam: Kürtlerin özgürlüğü, Ermeniler ve Süryaniler için adaletin garantisi değildir

Posted on 23/01/2014

Tarihçi Taner Akçam ile KCK Eşbaşkanı Bese Hozat'ın "Milliyetçi Ermeni ve Rum lobileri" sözüyle başlayan tartışma çerçevesinde Kürt siyaseti ve Ermeni meselesi hakkında konuştuk. Akçam, siyasi geçmişi itibariyle Abdullah Öcalan'ı ve PKK'yı yakından tanıyan gözlemcilerden biri olarak 1970'lerden günümüze Kürt siyasetinde yaşanan değişime de dikkat çekti.

FERDA BALANCAR: Bese Hozat'ın açıklaması PKK yönetimi için istisnai bir açıklama mıdır? Yoksa PKK/KCK siyasi kültüründe belli bir gerçeğe mi işaret ediyor?

Taner Akçam: PKK türü Stalinist yapılarda, 'siyasi kültür' konusunda çok dikkatli olmalıyız. Bese Hozat'ın ve Rıza Altun'un sarf ettikleri sözlerin ne anlama geldiğini bilip bilmediklerinden emin değilim. "Önder Apo böyle bir söz söyledi ise, bunda bir hikmet vardır" deyip, tekrar ediyorlar, galiba. Bu söylemin giderek bir 'siyasi kültür' halini alma potansiyelinden söz edebiliriz ancak. Ama Önder Apo, yarın "ben onu o anlamda değil, şu anlamda söyledim" diye bir başka açıklama da yapabilir. Ve Bese Hozat ile Altun da önderlerinin sözüne göre kendi tutumlarını düzeltirler. Fakat ben bu söylemin, PKK için çok yeni olduğunu düşünüyorum. Sadece PKK'ya değil, genel olarak Kürt siyasi hareketlerine de oldukça yabancı bir söylem bu. Öcalan'ın bu tür bir açıklama yapmasının ve diğerlerinin de bunu tekrar etmesinin arkasında Türkiye devleti var gibi gözüküyor. Kanaatim o ki, Öcalan'a devlet söylettirdi bunu.

- Neden devlet, Öcalan'a bunu söyletmiş olsun?

Son yıllarda, AKP ve PKK'nın bölgeye yönelik, ağırlıklı Sünni İslam temelinde stratejik bir ortaklık arayışı içinde oldukları biliniyor. Bu ortaklık arayışı çerçevesinde, Öcalan'dan böyle şeyleri söylemesi istenmiş, o da, bu tür sözleri sarf etmekte fazla mahzur görmemiş olabilir. Öcalan, AKP'ye ve Türk devletine, 2015 yaklaşırken, "soykırım işleri nedeniyle başını ağrıtmayacağım, hatta senin yanındayım" mesajı veriyor, yapılan budur. Bu söylemin büyük ölçüde PKK-AKP stratejik yakınlaşmasının ürünü olduğu kanaatindeyim. Bugüne kadar PKK dahil tüm Kürt hareketlerinin dokusuna oldukça yabancı bir söylemle karşı karşıyayız. Ortada bir de bir tuhafılık var; PKK özellikle 1980 sonrası Avrupa'da ve şimdi de BDP ABD'de bol miktarda 'lobicilik' yaptı ve hâlâ da yapıyor. Ayrıca, BDP'nin lobicilik faaliyetinde, Ermeni örgütlerini örnek bir model olarak seçtiğini de biliyorum.

- Öcalan'ın Ermeni meselesiyle ilgili yaklaşımını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bence, Öcalan için Ermeni meselesi fazla önemli bir sorun değil, bir ayrıntıdır. Bu nedenle konu hakkında takınılacak tutumun, hareketin pratik ihtiyaçlarına göre değişiklik arz etmesinde mahzur da yoktur. Öcalan'ın tutumu Mustafa Kemal'inkine benzer. Mustafa Kemal, 1915 konusundaki tutumunu, Misak-ı Milli'ye yapacağı getiri ve götürülere göre hesaplıyordu. Öcalan da öyle yapıyor. Kendisine göre tespit ettiği bir strateji var. Kürt bölgesinin, doğrudan kendi liderliği altında, PKK tarafından kontrol edildiği ve yönetildiği bir seçeneğin peşinde. Ermeni sorunu, bu uzun vadeli stratejinin alt ve önemsiz parçalarından bir tanesidir. İhtiyaca göre değişebilir. Yalnız bir konuda ek bir bilgi vermek isterim. Öcalan Suriye'ye varmadan önce PKK Suriye'de ASALA ile bazı ilişkiler kurmuş ve ortaklık arayışına girmişti. Öcalan bundan hiç hoşnut olmadı ve bu ilişkiyi derhal koparttı. Ona göre, gereksiz ve lüzumsuz bir arayış idi bu. Bana, kendisinden öncekilerin ASALA ile girdikleri bu ilişkinin yanlışlığı ve biraz da 'çocukluğu' üzerine epey şikâyetle bulunmuştu.

- PKK ve Kürt siyasetinin barış sürecinin hatırına AKP'nin yanında yer almasının bu tür açıklamalara neden olduğuna dair görüşleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Barış süreci, “ötekini üzecek değil, hoşuna gidecek söz söyleyeyim” denecek bir süreç değildir. Buna PKK’yı zorlayan yok. Bu PKK’nın kendi tercihidir. Hareket, başka tercihlere, daha demokratik seçeneklere de yönelebilirdi ama bence PKK bünye olarak demokratik seçeneklere yatkın değil. Türklerin ağzından çıkartacağı lafa baktıkları önderleri Tayyip Erdoğan’ın etrafında kenetlenmeleri ile Kürtlerin Öcalan etrafında kenetlenmeleri arasında kültürel açıdan büyük bir benzerlik görüyorum. Her iki topluluk da siyaseti, liderlerinin iki dudağı arasına kilitlemiş vaziyettedir. Demokratik kültür açısından çok sorunlu bir durum bu.

- Zaman zaman dile getirilen ‘Kürt Kemalizmi’ tanımlamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

PKK elbette Kürt İttihat ve Terakki Partisidir ve bu anlamda Kürt Kemalizmini temsil eder. Kıyaslamada hata olacağını zannetmem. Öcalan’ın, Mustafa Kemal’i kendisine örnek almasının boş retorik olmadığını düşünüyorum. Ama maalesef demokrasi kültürü açısından PKK, İttihat ve Terakki ve Kemalizm geleneğinin biraz daha gerisindedir.

İttihat ve Terakki aslında bir koalisyondu. Onun için İttihat ve Terakki, ne Kemalizm ve ne de PKK hareketinde olduğu gibi, tek adam çıkartamadı. İttihat ve Terakki’nin fedailerini vardı ve bunlar kendilerine göre ‘hain’ olarak gördüklerini öldürüyorlardı ama bu çok sınırlı sayıda gerçekleşmiştir.

PKK’nın gerek Kürt ve Türk solundan gerek kendi saflarından gerekse Kürt insanları içinde imha ettiği insan sayısı son derece ciddi rakamlara ulaşmıştır ve burada ürkütücü bir siyasi kültürel gelenekten söz etmek gerekir. Kendisine sol-demokrat diyen birçok insanın bile konuşmadığı, konuşmaktan korktuğu bir gerçekliktir bu.

Bunun gibi Öcalan ile Mustafa Kemal’in benzerlik ve farkları üzerine de çok şey söylenebilir. En göze çarpan bir farklılığa değinmek isterim burada. Mustafa Kemal iktidarını, eksik yanlış, bir meclis üzerinden meşrulaştırmaya başından beri büyük önem vermişti. Öcalan

ise, kendisi dışında bir başka iktidar odağının oluşmasına tahammülsüzdür. Bu bakımdan, 1990'lı yıllardaki sürgünde Kürt Parlamentosu deneyine bakmak oldukça öğretici olur. Bunda belki Kürdistan'daki baskıcı ve şiddet ortamı da bir rol oynamış olabilir. Ama bunun kadar, Marksist-Leninist (Stalinist) düşüncenin de bir etkisi olduğunu düşünüyorum.

- Kürtlerin Ermeni Soykırımındaki rolü tartışmayı ne ölçüde etkiliyor?

Keşke, 'soykırında Kürtlerin rolü' konusu, 'lobicilik' saçmalığının dışında tartışılabilse... Bu sözler, sanki Kürtlerin soykırımdaki rollerinin yeniden teyit edilmesi olarak görülüyor. Bu bağlantıyı çok sıhhatli ve doğru bulduğumu söyleyemem. Bence, Soykırım konusunda, gerek bir siyasi hareket olarak PKK ve gerekse de genel olarak Kürt toplulukları, Türk çoğunluğa göre çok daha ilerde duruyor. Bazı BDP belediyelerinin saygıyla karşılamamız gereken, son derece güzel çalışmaları var. Ayrıca 'Kürtlerin soykırımdaki rolü' konusunda tek muhatap PKK değildir. AKP ve Hizbullah gibi büyük siyasi-dini gövdeler var. 1915'te Kürtlerin rolü, bu çevrelerin de dahil olduğu geniş bir çerçevede tartışılmalı.

- KCK'nın önemli isimlerinden Mustafa Karasu, Bese Hozat'ın sözleriyle ilgili açıklama yaptı. Karasu'nun açıklamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Karasu'nun açıklamasıyla ilgili üç hususun altını çizmek istiyorum. Birincisi, gelinen noktada KCK'nın resmi bir açıklama yapması ihtiyacı doğmuştur. İkincisi, Karasu, Hozat'ı eleştirenleri "PKK ve Kürt düşmanı olmak"la suçlayarak, eleştiri yapanı 'düşman' olarak tanımlıyor. PKK veya KCK'nın, eleştirilmeyi öğrenmesi gerekir ama bundan umutlu değilim. Üçüncüsü, Hıristiyan toplulukların adalet arayışları, Kürtlerin özgürlük sorununun alt bir unsuru olarak ele alınıyor. Özetle söylenen; Kürtler özgür olursa, Hıristiyanların sorunları da çözülecektir! Oysa özgürlük ve adalete ilişkin sorunlar birbirlerinden ayrıdır. Kürtler özledikleri özgürlüğe kavuşsalar bile, Ermenilerin, Süryanilerin adalete ilişkin sorunları çözülmeyebilir. Kanada, Avustralya ve ABD gibi özgür ülkelerin, hâlâ bu toplumların yerli halklarına yönelik adalet sorunu ile boğuştuklarını biliyoruz. Özgürlük, adaletin garantisi

değildir sadece iyi bir 'giriş kartı' olabilir belki. Özetle, Karasu'nun açıklaması, ortadaki bir problemi çözmekten çok, cevap verilmesi gereken bir çok yeni soruyu gündeme getirdi.

Kürtlerin büyük imtihanı Süryanilerle olacak

- Kürtlerin özerk ya da bağımsız bir siyasi yönetime kavuşmaları halinde Ermeni meselesi ve geçmişle yüzleşme konusunda durum nasıl olur? Bu konuda öngörüleriniz var mı?

Ben Kürt sorununda iyiye doğru atılacak her adımın, bizi Ermeni sorununun çözümünde bir adım daha ileriye götüreceğine inanıyorum. Kürt sorunu, Ermeni sorunu ile aynı zihniyet köklerine sahiptir: Farklılıklarının ve başkalıklarının kabul edilmeyip, bu nedenden dolayı bir güvenlik tehdidi olarak görülmeleri. Osmanlı'da Ermeni, Türkiye'de Kürt sorunu bu zihniyet nedeniyle çıktı. Dolayısıyla Kürt sorununda bir düzelme bu zihniyette de bir değişim anlamına gelir ve bu da Ermeni sorununun çözümüne büyük katkıda bulunur. Ayrıca Kürtlerin, tüm bir Cumhuriyet boyunca, her türlü şiddet ve terörün muhatabı olmuş bir topluluk olarak, Ermenilerin sorunlarını anlamaya çok daha açık olduklarını söylemek mümkün. Zaten bunun yeteri kadar örnekleri var. Ben, Ermeni sorununun, Kürtler açısından fazla 'pratik bir sorun' olmadığı kanaatindeyim. Bugün Kürt bölgelerinde yaşayan bir Ermeni nüfusu yok. Türkiye'de, Kürt bölgeleri de dahil Ermeni sorunu, esas olarak merkezi Türk hükümetinin, 'soykırımı tanınma' ve 'tazminat' çerçevesinde ele alacağı ve çözeceği bir sorundur. Yani daha çok bir "Türk" sorunudur. Bu nedenle, Ermenilerle Türkiye'nin Kürt bölgelerinde, Barzani bölgesinde, Asurilerle yaşanan sorunlara benzer sorunların yaşanması da zor. Yani, Kürt siyasi hareketleri ve toplulukları Ermeni sorunu konusunda daha rahat davranma koşullarına sahiptirler. Kürtlerin hem bugün hem de tarihle yüzleşme konusunda asıl büyük problemlerinin Süryanilerle olacağını düşünüyorum. Çünkü hem tarihteki Süryani soykırımı oldukça fazla 'Kürt yapımı'dır, hem de özellikle Mardin yöresinde Süryani arazileri, içlerinde BDP'lilerin de olduğu kişilerin işgali altındadır. Dolayısıyla, Kürtlerin büyük imtihanı bana göre daha çok Süryanilerle olacak gibi...

- Kürt aydınları tarafından sık sık dile getirilen “1915’te Kürtlerin iradesi yoktu” argümanını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu konular sıkça tartışıldıkça, Kürt aydınlarının, bu tezlerinden vazgeçeceklerini ümit ediyorum. ‘Kullanıldık’ argümanı birçok bakımdan tutarsız. Biraz tarih bilen, başta 1894-96 katliamları olmak üzere, Kürtlerin Ermeni soykırımına ‘kullanılarak’ sokulmadıklarını bilir. Hatta başta Abdülhamit dönemi olmak üzere, birçok bölgede, merkezi hükümeti bu yönde politikalar geliştirmeye itenin yerel egemen Kürt yapıları olduğunu biliyoruz. 1878 Berlin Antlaşması’nda bile, Ermeni sorunu Osmanlı Hükümeti ile Ermeniler arasında değil, Kürtlerle ve Çerkeslerle Ermeniler arasındaki bir sorun olarak tanımlanır. Ve büyük devletler, Osmanlı devletinden, Ermenileri Kürt saldırılarından korumalarını isterler. Ayrıca örneğin İttihat ve Terakki döneminde, Ermeni sorununun en önemli parçası olan toprak sorununun, İttihatçı merkez istemesine rağmen, Kürt feodal yapısı nedeniyle çözülemediğini herkes bilir. Bunun gibi, Süryani soykırımı da ağırlıklı Kürtlerce gündeme getirilmiştir.

İttihat ve Terakki’nin bu yönde merkezi bir politikası olduğunu bile söylemek zordur. En azından ben bu konuda herhangi bir bilgiye sahip değilim. Merkez, bu konuda severek Kürtlerin istekleri doğrultusunda davranmıştır. Yani Kürtler isteseydi, Süryanilerin büyük kısmının hayatta kalabilme ihtimalleri vardı. Bana sorarsanız, bırakalım bu “kim kimi kullandı” tartışmasını Kürt ve Türk milliyetçileri yapsınlar. Biz, dönemin Müslüman toplulukları arasında büyük bir ayırım yapmayan bir yaklaşımı tercih etmeliyiz. Türk’ü, Kürt’ü, Çerkes’i ve Arap’ı ile kitleler katliama, Müslüman kimlikleri ile katıldılar. Merkezde karar verenlerin son derece açık etnik köken tercihleri vardı ve politikalar, İslam’la sınırlarını fazla ayırmamış bir Türk milliyetçiliğinin ihtiyaçlarına göre belirleniyordu. Ama toplumsal alanda sorun etnik kimlikler değil, din etrafında şekillendi. ‘Kullanılma’ tezi bir ikinci nedenden dolayı da çok saçma. “1915’te kullanıldık” diyen aydın çevreler, “Cumhuriyetin kurucu unsuruyuz” diyorlar. Kendilerine göre ‘kötü’ bir şey olunca ‘kullanıldık’; ama ‘iyi’ bir şey olunca da, “bu bizim de eserimizdir” demek kendi içinde son derece tutarsız bir bakış. Kürt unsuru, her iki süreçte de ‘yapıcı unsurdur’, mesele bu kadar

basittir.

'KCK resmi bir açıklama yapmazsa yeni bir kültür doğuyor demektir'

- Bese Hozat'ın sözleri nedeniyle kendisine yönelik eleştirilere verdiği cevabı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Hozat'ın açıklamasını Agos'ta okudum. Ezberlediği bazı cümleleri peş peşe sıralamış ama cümleler çok bir anlam ifade etmiyorlar. Ona göre kötü bir kapitalist modernleşme var, bir de iyi ve güzel halklar var. Halkların arasında da hiç sorun yokmuş; sorun kapitalist modernleşme imiş. Onun söylediklerini eleştirenler de PKK ve Kürt halkının düşmanları imiş. Benim anladığım, Ermeni ve Rum lobileri ile ilgili söylediklerinin arkasında duruyor. Bu lobiler 'kötü faaliyetler' yapıyorlar ama bunların Ermeni milleti ile alakası yok. Dolayısıyla bu lobilerin Türkiye'de barış ve demokrasinin aleyhine çalıştıkları tezini de tekrar etmiş oluyor. Eğer KCK resmi başka bir açıklama yapmayacaksa, Öcalan, Hozat ve diğer yöneticilerin söylediklerinden sonra, PKK ve KCK açısından yeni bir kültürün doğmakta olduğunu söyleyebiliriz. Türk resmi makamları dışında, "Ermeni ve Rum lobilerine karşı savaşacak" yeni bir ekip daha var artık. Hepimize hayırlı olsun!

Kaynak: [AGOS](#)